

Shtanko O. D.

Mettsger A. A.

Dnepropetrovsk National University named after Oles Gonchar

TRANSNATIONAL CORPORATIONS DEVELOPMENT STRATEGY ON COMPANY BASF EXAMPLE

Summary

In the article priorities of transnational corporation development strategy working out in economy are considered. Features and modern lines of formation of their development strategy on company BASF example are analysed. Recommendations Ukrainian corporations how to develop and use more effective transnational corporation's strategies are given.

Key words: development strategy, transnational corporation, STP.

УДК 339.543.624

Петухова В. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Досліджена зона вільної торгівлі як форма міжнародної економічної інтеграції. Проаналізовані особливості функціонування зони вільної торгівлі у світовій економіці та особливості, що виникають при її створенні. Також виділені основні проблеми, які виникають у цих зонах, та запропоновані методи їх вирішення.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, інтеграція, торгівля, режим найбільшого сприяння, лібералізація.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси мають дуже велике значення у світовій економіці. Вони визначають розвиток не тільки окремих національних економік, але й політичну, економічну ситуацію між цілими регіональними угрупованнями. Важливо підкреслити, що для країни має велике значення чи переважають в ній інтеграційні чи дезінтеграційні процеси. Міжнародна економічна інтеграція – процес зближення, взаємопереплетення національних економік. Зона вільної торгівлі – це найпростіша форма міжнародної економічної інтеграції. Зону вільної торгівлі також розглядають не тільки як форму міжнародної економічної інтеграції, а також як перший етап міжнародної економічної інтеграції, який передбачає перехід на більш глибокі рівні інтеграції між державами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стосовно аналізу останніх досліджень та публікацій, то в них розглядаються історія створення, сутність, наслідки та ефекти, які спричиняє створення зони вільної торгівлі між державами. Але найчастіше зони вільної торгівлі розглядаються у рамках теорії інтеграційних процесів. Питаннями інтеграційних процесів займалися такі економісти-вчені, як В. Репке, М. Алле, Б.Баллас, Я. Тинбергер та інші. Вивченням зон вільної торгівлі та питаннями вільної торгівлі займалися такі економісти, як Дж. Вінер, Р.Финберг, Д.Норс, Зеркалов Д.В., Андріанов В.Д., Кузнецов А. Н., Голіков А.П., Григорова-Беренда Л.І., Довгаль Е.А. Смищенко Б.М., Школа І.М., Шульга В.А та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. При створенні зони вільної торгівлі найважливішою проблемою, яка може виникнути між державами, це різних рівень соціально-економічного розвитку, різний національний менталітет. Також основними проблемами у зонах вільної торгівлі є їх регулювання. Тут можуть виникнути колізії між законодавством держав, що входять до неї, угодами про утворення зон вільної торгівлі та принципами ВТО. Важливою проблемою є те, що

можуть виникнути складнощі на внутрішньому ринку держави через лібералізацію імпорту.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є вивчення зони вільної торгівлі на макрорівні, її принципів утворення, особливостей функціонування. Розглядається принцип вільної торгівлі, який є основоположним для цієї зони. Запропонувати вирішення проблем, які можуть виникнути при створенні зони вільної торгівлі між державами.

Виклад основного матеріалу. Аналіз світової практики створення і функціонування зон вільної торгівлі може бути проведений на двох рівнях – мікроекономічному і макроекономічному. На мікроекономічному рівні зони вільної торгівлі розглядаються як одна з найбільш поширених форм спеціальних економічних зон, як зазначає класифікація вільних економічних зон ООН [1, с. 20].

Вільні економічні зони, за класифікацією ООН, – це обмежені регіони, які характеризуються такими основними рисами: в них відсутнє мито (або воно фіксується на мінімальному рівні) на ввез та вивіз устаткування, вихідних і проміжних матеріалів, а також готової продукції на експорт при максимальному спрощенні всіх процедур, зумовлених експортно-імпортними операціями; існує пільговий режим оподаткування і вільний обіг конвертованої валюти в умовах загальної свободи міжкраїнових фінансових трансакцій; держава надає загальні гарантії від конфіскації іноземної власності і надає зареєстрованим у зоні фірмам широке коло пільг та привілеїв [2, с. 338].

На макроекономічному рівні аналізується світова практика створення великих регіональних ЗВТ як важливих інструментів інтеграції на міжкраїном, регіональному та глобальному рівні [1, с. 20].

Для того, щоб досконаліше зрозуміти сутність зон вільної торгівлі, необхідно окремо розглянути поняття вільної торгівлі. Політика вільної торгівлі характеризується мінімальним державним втручанням у зовнішню торгівлі, тобто коли тор-

гівля розвивається на основі дії вільних ринкових сил попиту та пропозиції [3, с. 35].

Слід зазначити, що словосполучення *free trade* (вільна торгівля) з'явилося в англійській мові наприкінці XVI століття. Тоді під «*free trade*» розумілася яка-небудь економічна дія приватної особи, що не була обмежена існуванням монополії для цього роду дій. Характерно, що проголошення нового принципу – вільної економічної діяльності кожної окремої особи – стало реакцією на численні зловживання впливових торговельних монополій, що існували на той час. Першим, хто оголосив будь-яке урядове втручання шкідливим для економічної діяльності народів, був Д. Норс. Саме його можна вважати першим фритредером. Жоден із сучасників Д. Норса не розробив такої цілісної і послідовної системи вільної торгівлі [4, с. 16].

Перейдемо безпосередньо до розгляду зони вільної торгівлі. Наведемо інтерпретацію зони вільної торгівлі різних вчених.

Як зазначають Голіков А.П. та Черномаз П.А. у словнику-довіднику Міжнародні-економічні терміни: «Зона вільної торгівлі є пільговою зоною регіонального типу, в межах якої підтримується вільна від митних і кількісних обмежень міжнародна торгівля країн, які в таку зону входять» [5].

Як вважають Голіков А.П. та Григорова-Беренда Л.І.: «Зона вільної торгівлі встановлюється між двома та більшою групою країн, у межах яких скасовані тарифні та нетарифні обмежування у взаємній торгівлі по відношенню товарів, що проходять з цих країн» [3, с. 45].

Відповідно до статті XXIV ГАТТ, під зоною вільної торгівлі розуміється група у дві або кілька митних територій, на яких мита та інші обмежувальні заходи регулювання торгівлі практично для всієї торгівлі між складовими територіями стосовно товарів з цих територій [6, с. 235-259].

Зона вільної торгівлі – це угода між країнами про усунення всіх тарифних і кількісних обмежень на взаємну торгівлю. Кожна країна в цій зоні зберігає власний тариф та інші види регуляції торгівлі з третіми країнами [2, с. 338].

Принципом зони вільної торгівлі є режим найбільшого сприяння (РНБ або MNF). Це означає, що торговельні пільги між двома державами не можуть бути слабшими, ніж інші пільги цих двох держав з іншими країнами у рамках цієї преференційної зони. Також режим найбільшого сприяння визначають як умову, що закріплюється у міжнародних торговельних згод, що передбачають надання сторонами, що домовляються один одному усіх прав, переваг та пільг, якими користуються або будуть користуватися інше третя держава [7, с. 365; 5, с. 44].

Преференційний режим передбачає надання розвиненими країнами в односторонньому порядку торговельних преференцій країнам, що розвиваються, і найменш розвиненим країнам на принципах загальності, недискримінації та невзаємності [8].

Зона вільної торгівлі є пільговою зоною регіонального типу, в межах якої підтримується вільна від митних і кількісних обмежень міжнародна торгівля країн, які в таку зону входять. Зона вільної торгівлі сприяє зростанню торгівлі між країнами, що входять до неї [7, с. 365].

Існує багато теорій інтеграційних процесів, які можуть суперечити, доповнювати одна одну.

Оскільки зона вільної торгівлі – це одна з форм міжнародної економічної інтеграції, то її варто розглянути у рамках деяких теорій міжнародної економічної інтеграції. У даній роботі були роз-

глянути не всі теорії інтеграційних процесів, які існують, а були обрані тільки ті, що можуть стосуватись зон вільної торгівлі в економіці.

Нижче у таблиці представлені економічні течії, що займалися питаннями інтеграційних процесів разом з вказаними представниками та основоположниками цих теорій (таблиця 1). У таблиці проведений аналіз чи може існувати зона вільної торгівлі за даної теорією чи ні та на яких умовах це можливо.

Таблиця 1
Теорії міжнародної економічної інтеграції та розгляд у них умови існування зон вільної торгівлі

Аспекти теорій міжнародної економічної інтеграції	Назва економічної течії (школи)
Інтеграція – це переважно як процес злиття ринків, характеризується насамперед такими параметрами: вільним ціноутворенням і вільною конкуренцією; зняттям торговельних і валютних бар'єрів; уніфікації ринкових механізмів. Тобто можна зробити висновок, що існування зон вільної торгівлі вони підтримували за вищевказаними умовами.	Лібералізм (50-60 рр. XX ст.) Вільгельм Репке, Морис Алле)
Вільна конкуренція і вільна гра ринкових сил недостатні для економічної інтеграції: необхідна загальна економічна політика, державна і навіть наддержавне (наднаціональне) регулювання розвитку економічних структур; злиття ринків має доповнюватися злиттям економік у цілому. З усього вище сказаним тезам можна зробити висновок, що зона вільної торгівлі за цією теорією не може існувати як найпростішої форми міжнародної економічної інтеграції, бо тут мають місце більш глибокі різновиди міжнародної економічної інтеграції.	Дирижізм (70 рр. XX ст.) – один з напрямків неокейсіанства, Ян Тинбергер.
Необхідність виразного регулювання розвитку спільного ринку, узгодження окремих аспектів економічної політики урядів країн, що входять в інтеграційні угруповання, тобто зона вільної торгівлі може існувати.	Неолібералізм (50-60 рр. XX ст.), Б. Баллас

Таблиця складена автором на основі джерел [9, с. 77-78]

Об'єктивною причиною створення зон вільної торгівлі, митних та економічних союзів є процеси, що проходять у світовій економіці, що характеризуються інтернаціоналізацією виробництва, та, як наслідок, прискорення формування регіональних торговельно-економічних утворення та угруповань. Країни-сусіди все більше линуць до об'єднання ресурсів, засобів та зусиль для проведення скоординованої, а в ідеалі – сумісної економічної політики [3, с. 45].

Угода про вільну торгівлю ґрунтується на міждержавній угоді між країнами-учасниками. Варто зауважити, що кожен учасник зони вільної торгівлі залишає за собою право на ведення самостійної економічної політики щодо третіх країн. Для координації діяльності і розгляду розбіжностей у ході вирішення питань технічного характеру, як правило, створюється Секретаріат зони вільної торгівлі. Можливе також створення окремого органу (Ради) з наданням йому права прийняття обов'язкових рішень, що стосуються питань технічного характеру [10, с. 532-534].

Важливо звернути увагу на те, що утворення зони вільної торгівлі сприяють зростанню не тільки зовнішньої, а й внутрішньої торгівлі та зростання рівня конкуренції, розвитку інфраструктури, підвищення експортного та імпорного потенціалу.

Зона вільної торгівлі – це перший етап міжнародної економічної інтеграції, який передбачає перехід на більш глибокі рівні інтеграції між країнами.

Якщо брати до уваги думку зарубіжних експертів стосовно плюсів та мінусів зони вільної торгівлі, то наприклад американський фінансист Рон Фінберг, вважає, що «споживачі отримують найбільшу вигоду від вільної торгівлі у зв'язку із збільшенням пропозиції товарів, які вона надає свої країни, а також більш низькими цінами і збільшенню відбору. Експортери виграють від здатності продавати свої товари в декількох місцях, бо їх ціни не підняли в результаті тарифів [11].

Крім того, ще одним з плюсів зони вільної торгівлі є те, що країни-учасниці будуть співпрацювати між собою за єдине благо, що може привести до миру між країнами.

З іншої точки зору, створення зони вільної торгівлі призводить до посилення конкуренції на внутрішньому ринку, що не завжди надає сприятливу дію на якість і технічний рівень виробів вітчизняної промисловості. Лібералізація імпорту створює серйозну загрозу для національних виробників товарів, збільшує небезпеку банкрутств тих з них, які не витримують суперництва з більш конкурентоспроможними і якісними товарами з-за кордону [1, с. 21].

Отже, основними проблемами у зонах вільної торгівлі є регулювання між законодавством держави та угодою зони вільної торгівлі між державами та принципами СОТ. Угода між державами у сфері створення вільної торгівлі не має суперечити національному законодавству, а має сприяти рішенню національних інтересів країни. Тому законодавство і угода мають взаємодоповнювати один одного. Стосовно принципів СОТ, то тут експерти зазначають: «Регіональні угоди не скасовують правила встановлені СОТ, а створюють нові кордони торгового регулювання, які часто бувають не сумісні між собою. У першу чергу це стосується таких сфер регулювання, як санітарні норми і технічні регламенти. Саме вони є найбільш складними для подолання торговими бар'єрами. Все це призводить до того, що створюються нові торгові перешкоди не між різними країнами, а вже між зонами вільної торгівлі [12].»

Отже, були розглянута теорія зони вільної торгівлі, причини її створення, функціонування і т. п. Доцільно було б вказати, які зони віль-

ної торгівлі наразі існують у світі. Отже, найбільшими зонами вільної торгівлі у світі є Угода про свободу торгівлі країн Південно-Східної Азії (АСЕАН-Association of South East Asian Nations), Зона північноамериканських торгових НАФТА Free (Північноамериканська угода про вільну торгівлю-НАФТА), Європейська асоціація вільної торгівлі, Балтійська зона вільної торгівлі, Центральньо-європейська угода про вільну торгівлю, Австралійсько-Новозеландське торговельну угоду про поглиблення економічних зв'язків, Зона вільної торгівлі між Колумбією, Еквадором і Венесуелою, бангкокську угоду, Зона вільної торгівлі між країнами СНД [13].

Існують і інші зони вільної торгівлі, і їх дуже багато. Але вони є не такими великими.

Висновки та пропозиції. Зону вільної торгівлі розглядають на макро- та мікрорівнях. Вона вважається найпростішою формою міжнародних інтеграційних процесів, а також вона є першим етапом інтеграції. При створенні зон вільної торгівлі виникають проблеми розходження та відмінностей у соціально-економічному розвитку країн. Тут може йти мова про різні моделі розвитку країн та національному менталітету. Тут необхідно розуміти особливості розвитку той або іншої економіки та і слідувати взаємній вигоді. Якщо країни дуже різні за соціально-економічним розвитком та національним менталітетом, то зона вільної торгівлі може не бути вигідною як і для однієї країни та для всіх країн, що входять у цю зону. Тому тут необхідні взаємні поступки, консультації і т. п.

Для того щоб уникнути колізій між законодавством держав, угодами про зону вільної торгівлі принципами СОТ, необхідно теж узгодити всі вищевказані норми, щоб принципи СОТ та угоди не суперечили один одному та не наносили економічний урон країн та ставили під сумнів членство країн у СОТ. Варто брати до уваги економічні та національні інтереси держави.

Стосовно лібералізації імпорту, яка була вказана вище, то тут державі треба не йти всупереч своїм економічним інтересам і все одно підтримувати національного виробника. Тому, на мій погляд, у рамках угоди про зону вільної торгівлі, все одно треба ставити обмеження на кількість продукції та/або деяких видів товарів. Для того щоб все це реалізувати, необхідно розробляти взаємовигідні проекти, консультації тощо.

Список літератури:

1. Зеркалов Д.В. Международные экономические зоны [Электронный ресурс] : монография / Д. В. Зеркалов (составитель). – Электрон. дан. – К. : Основа, 2012. – С. 20.
2. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини. – К. : Либідь, 2008. – 401 с. – С. 338.
3. Голиков А.П., Григорова Л.І. Міжнародна торгівля (структура, географія, тенденції) : навчальний посібник. – Харків : Харківський національний університет, 2003. – 172 с. – С. 35.
4. Довгаль О.А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки (Питання теорії і методології) / Нар. укр. акад. – Х. : Вид-во НУА, 2004. – 320 с. – С. 16.
5. Голиков А.П., Черномаз П.А. Международные экономические термины: словарь-справочник : учебное пособие. – К. : Центр учебной литературы, 2008. – 376 с.
6. Yannopoulos, G. Foreign direct investment and European integration: the evidence from the formative years of the European Community // Journal of Common Market Studies. 1990. Vol. 28. – P. 235-259.
7. Школа І.М. Міжнародні економічні відносини : підручник / За ред. І.М. Школи. – 2-ге видання, перероб. і доповн. – Чернівці : 2007 ISBN978-966-8653-93-3. – С. 365.
8. Офіційний сайт Міністерства іноземних справ Республіки Білорусь [Електронний ресурс]: веб-сайт – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.by/export/traderegimes/>.
9. Нікіфоров П.О., Чемісова Н.А. Соціально-економічна сутність міжнародної інтеграції і методологічні основи інтеграційної стратегії України. – Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2006. – С. 77-78.
10. Шульга В.А. Национальная экономика под ред. Шульги В.А. – М. : Изд-во Рос. экон. акад., 2002. – 592 с. – С. 532-534.
11. Pros and Cons of Free Trade Agreements – Ron Finberg – Режим доступу : <http://www.ehow.com/>.
12. Національний бізнес-рейтинг [Електронний ресурс]: веб-сайт – Режим доступу : <http://nbr-rf.com>.
13. Федеральный образовательный портал [Електронний ресурс]: веб-сайт. – Режим доступу : <http://ecsocman.hse.ru/>.

Петухова В. О.

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

ЗОНА СВОБОДНОЙ ТОРГОВЛИ КАК ФОРМА МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Резюме

Исследована зона свободной торговли как форма международной экономической интеграции. Проанализированы особенности функционирования зоны свободной торговли в мировой экономике и особенности, возникающие при ее создании. Также выделены основные проблемы, возникающие в этих зонах, и предложены методы их решения.

Ключевые слова: зона свободной торговли, интеграция, торговля, режим наибольшего благоприятствования, либерализация.

Petukhova V. O.

Kharkiv National University named after V. N. Karazina

FREE TRADE AREA AS A FORM OF INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION

Summary

The free trade area as a form of international economic intergration was studied. The free trade area functioning features in the world economy and features, that arise during its creating. Also the main problems emphasized, that arize in these areas and the methods of their solving were proposed.

Key words: free trade area, integration, trade, most-favoured-nation treatment, liberalization.

УДК 331.1:327.39

Чала Ю. В.

Українська академія банківської справи Національного банку України

СПЕЦИФІЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ РЕКЛАМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті наведений аналіз теоретичних аспектів впровадження міжнародної реклами та просування товарів на нові ринки споживачів. Визначено сутність та основні завдання міжнародної реклами товарів та послуг. Проаналізовано основні проблеми, що виникають під час реалізації реклами на міжнародному рівні. Виокремлено основні загальні та специфічні проблеми міжнародної реклами, що створюють перешкоди для її просування. Наведено приклади виникнення специфічних труднощів міжнародної реклами в різних країнах світу. В рамках визначених особливих проблем зовнішньої реклами запропоновано основні способи їх вирішення.

Ключові слова: міжнародна реклама, конкуренція, стратегія, адаптація, стандартизація.

Постановка проблеми. Зростання конкуренції на світових ринках товарів та послуг, посилення таких процесів, як глобалізація та інтернаціоналізація міжнародної економіки, значним чином підвищують актуальність проблеми просування товарів й послуг на міжнародні ринки. А в рамках цього й використання міжнародної реклами задля конкурентного позиціонування міжнародних компаній та отримання безпосередньо конкурентних переваг у порівнянні з іншими компаніями.

Здійснення реклами на зовнішніх ринках на сучасному етапі розвитку є однією з найбільш складних проблем реалізації міжнародного маркетингу. В першу чергу дана проблема викликана існуванням значних відмінностей між окремими країнами, що стосуються безпосередньо здійснення рекламної діяльності, яка істотно впливає на можливість компаній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі та труднощі впровадження міжнародної реклами на даному етапі є предметом дослідження деяких економістів та дослідників, серед яких можна виділити роботи: Барановська М. І. (2013) [1], Амеліна І. В. (2013) [2], Сейфуллаева Е. Б.

(2006) [3], Бернадская Ю. С. (2005) [4], Панкратов Ф. Г. (2000) [5], Пазуха М. Д. (2006) [6] та інші.

Більшість з цих робіт містять узагальнені характеристики міжнародного рекламування, його видів, способів та методів проведення. Деякі з експертів звертають увагу саме на виокремлення труднощів, що виникають при здійсненні зовнішньої реклами. Таким чином, М. І. Барановська (2013) [1] у своїй праці наводить характеристики сутності, завдань та особливостей міжнародної реклами.

У свою чергу І. В. Амеліна (2013) [2] звертає увагу на проблематичні питання, які компанія має вирішити при проведенні зовнішньої реклами. Основною і найважливішою проблемою впровадження міжнародної реклами, як стверджує Е. Б. Сейфуллаева (2006) [3], є вибір між стратегіями стандартизації та адаптації.

В той же час Ю. С. Бернадська (2005) [4], Панкратов Ф. Г. (2000) [5] та Пазуха М. Д. (2006) [6] у своїх роботах говорять про існування ряду інших важливих специфічних проблем міжнародної реклами.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На нашу думку, було б доцільно